

Door de sterk toenemende handel groeide de hanzesteden Deventer, Zwolle en Kampen als kool en werden zeer vermogend. Amersfoort, geen hanzestad, bleef achter in de vaart der volken. Daarom kwam een al of niet geënceneerd mirakel goed uit. Amersfoort werd hierdoor een rijke pelgrimstad. Het wonder werd door de RK-kerk nooit bevestigd.

Door het uiteinde van de Krommestraat ontstaat een duidelijk economisch en daardoor een bestuurlijk centrum op de plaats waar het oudste stadhuis (voor het eerst genoemd in een pandbrief uit 1396) van Amersfoort zal verrijzen. (Bron: Bongers en Van Tent)

De Tempeliers, de middeleeuwse christelijke ridderorde, hadden verschillende vestigingen en eigendommen in heel Europa. Enkele steden die geassocieerd worden met de Tempeliers zijn onder andere: Londen, Parijs, Milaan en Genua.

De vergissing van Van Bemmel II
- uitleg voorde
- rivier de Eem
- locatie voorde
- 2 herbergen

1119 De infirmerie ter hoogte van de H Geestkapel
Bron: Tempeliers in de Lage Landen
1 tempelrider (Miles) op de mottetoren
1 sergent, Hoofd van de infirrie
3-5 turcopolieren en turcopolos, de ruitier
1 kapelaan (geestelijke verzorging)
1 drappener (kleding)
1 broeder (verzorg) der infirmerie
2-3 voetvolk, of knechten

1145 De veenbrug (voorde) naar Brugs/Romeins model
bron: het Brugs Itinerarium (te vinden in Gent)
Voorschriften (in Brugse voeten, 1 Brugse voet = 28,3 cm)
- Spoorbreedte van de wagens 5½ voet (ca. 170 cm) niet smaller en niet breder!
- Wiel diameter vóór 4 voet (ca. 120cm)
- Wiel diameter achter 5 voet (ca. 150 cm)
- Maximale lading per wiel 1500 pond (1 Brugse pond = 430 gram, = ca. 2580 kg lading per wagen)
- Breedte van de veenbrug 20 voet (ca. 5,70 meter)
- Maximale diepte van een doorwaadbare plaats = ½ diam. voorwiel = 1el (1 Brugse el is ca. 50 cm.)
- De bodem van de 'voorde' moet zichtbaar zijn om een door rovers gegraven kuil te kunnen zien of ontwijken.
- Het graven van kullen in een voorde of in een handelsweg wordt zwaar gestraft. (garrote - verwruging ??)
- Bij een uitspanning moet een wed aanwezig zijn. (wed = openbare drenkplaats voorpaarden en ander vee)

1119 De infirmerie ter hoogte van de H Geestkapel
Bron: Tempeliers in de Lage Landen
1 tempelrider (Miles) op de mottetoren
1 sergent, Hoofd van de infirrie
3-5 turcopolieren en turcopolos, de ruitier
1 kapelaan (geestelijke verzorging)
1 drappener (kleding)
1 broeder (verzorg) der infirmerie
2-3 voetvolk, of knechten

1145 De veenbrug (voorde) naar Brugs/Romeins model
bron: het Brugs Itinerarium (te vinden in Gent)
Voorschriften (in Brugse voeten, 1 Brugse voet = 28,3 cm)
- Spoorbreedte van de wagens 5½ voet (ca. 170 cm) niet smaller en niet breder!
- Wiel diameter vóór 4 voet (ca. 120cm)
- Wiel diameter achter 5 voet (ca. 150 cm)
- Maximale lading per wiel 1500 pond (1 Brugse pond = 430 gram, = ca. 2580 kg lading per wagen)
- Breedte van de veenbrug 20 voet (ca. 5,70 meter)
- Maximale diepte van een doorwaadbare plaats = ½ diam. voorwiel = 1el (1 Brugse el is ca. 50 cm.)
- De bodem van de 'voorde' moet zichtbaar zijn om een door rovers gegraven kuil te kunnen zien of ontwijken.
- Het graven van kullen in een voorde of in een handelsweg wordt zwaar gestraft. (garrote - verwruging ??)
- Bij een uitspanning moet een wed aanwezig zijn. (wed = openbare drenkplaats voorpaarden en ander vee)

1119 De infirmerie ter hoogte van de H Geestkapel
Bron: Tempeliers in de Lage Landen
1 tempelrider (Miles) op de mottetoren
1 sergent, Hoofd van de infirrie
3-5 turcopolieren en turcopolos, de ruitier
1 kapelaan (geestelijke verzorging)
1 drappener (kleding)
1 broeder (verzorg) der infirmerie
2-3 voetvolk, of knechten

1500 ca. Bouw kappelhuisje voor de broederschap van O.L. Vrouw.

1493-1495

1467-1474

1455-1459

1450 3000 inwoners, 550 huizen

1438-1439

1397-1402

1375 1800 inwoners, 300 huizen

1375 1800 inwoners, 300 huizen

1300 840 inwoners, 140 huizen

1283 Bezetting door Jan v. Nassau.
1280 Aanval v. Holland en Utrecht.
1275 Geldersen branden Afrt.
1274 Otto II v. Gelre bedreigt Afrt.

1265 Gelderse overmeestering.
1259 Amersfoort stadsrechten.

1250 Ontwatering en ophoging ter verbetering woonbaarheid.

1230 Zwolle
1236 Kampen

1220-30 Deventer naar Zwolle.
1228-1259 aanleg van aarden verdedigingswerken.

1200 Kort na 1200 worden Korte- en Langegracht gegraven en ophoging ter hoogte van de Krommestraat. Ook een wed wordt aangelegd.

Na 1150 krachtige groei handel Brugge ↔ Hamburg en Lübeck.
(Breda) 1144-1148 Commanderie Ter Brake

1132 1ste bewoning (Havik)

Handel Utrecht - Deventer
1122 Utrecht stadsrechten (keizer Hendrik V)

1119 Handel tussen Brugge en Hamburg komt op.
1118 Oprichting van de orde der Tempeliers door Hugo de Payens en Godfried van Bouillon de Kruisvaarders-commanderie Brugge wordt Commanderie van de Tempeliers in Brugge.

1096-1099
1ste kruistocht over land naar het Heilige Land i.o.v. paus Urbanus II. Kruisvaarders uit het Sticht vechten onder aanvoering van Robert van Vlaanderen.

1028 Vroegste vermelding van de naam Amersfoort volgens een kopie uit 1530

1027 Bisschop Bernold (1027-1054) sticht een kerspelkerk „De Heilige Geest“ om met gevolg de nacht door te kunnen brengen voor de reis naar het Oversticht.

1010-1026
Bisschop Adelbold II verwerft als 1ste bisschop grafelijke rechten over het Sticht Utrecht.

voorgeschiedenis

1480 ca. O.L.Vrouwetoren wordt afgebouwd en is van heinde en verre heel goed zichtbaar.

1460 Pothbroeders beheren wandelhuis voor pelgrims.

Amersfoort wordt pelgrimstad 1444 Mirakel van Afrt. 1444 waarschijnlijk door een toevallige samenloop van omstandigheden met een waskaars en een Mariabeeldje.

De groeiende handelstroom in bouwmaterialen zoals Sloveens eikenhout en natuursteen via Rijn en IJssel leidt tot krachtige opleving de economie Hanzesteden Deventer, Zwolle en Kampen

De enige die belang hadden, het geld en de metselaars om een beschermende stadsmuur te bouwen voor de handelswagens waren eerst de tempeliers en later de Hanzen uit Brugge.

1300-1366 1ste stenen muur met 6 poorten en dubbele gracht.

1283 Bezetting door Jan v. Nassau.
1280 Aanval v. Holland en Utrecht.
1275 Geldersen branden Afrt.
1274 Otto II v. Gelre bedreigt Afrt.

1265 Gelderse overmeestering.
1259 Amersfoort stadsrechten.

1250 Ontwatering en ophoging ter verbetering woonbaarheid.

1230 Zwolle
1236 Kampen

1220-30 Deventer naar Zwolle.
1228-1259 aanleg van aarden verdedigingswerken.

1200 Kort na 1200 worden Korte- en Langegracht gegraven en ophoging ter hoogte van de Krommestraat. Ook een wed wordt aangelegd.

Na 1150 krachtige groei handel Brugge ↔ Hamburg en Lübeck.
(Breda) 1144-1148 Commanderie Ter Brake

1132 1ste bewoning (Havik)

Handel Utrecht - Deventer
1122 Utrecht stadsrechten (keizer Hendrik V)

1119 Handel tussen Brugge en Hamburg komt op.
1118 Oprichting van de orde der Tempeliers door Hugo de Payens en Godfried van Bouillon de Kruisvaarders-commanderie Brugge wordt Commanderie van de Tempeliers in Brugge.

1096-1099
1ste kruistocht over land naar het Heilige Land i.o.v. paus Urbanus II. Kruisvaarders uit het Sticht vechten onder aanvoering van Robert van Vlaanderen.

1028 Vroegste vermelding van de naam Amersfoort volgens een kopie uit 1530

1027 Bisschop Bernold (1027-1054) sticht een kerspelkerk „De Heilige Geest“ om met gevolg de nacht door te kunnen brengen voor de reis naar het Oversticht.

1010-1026
Bisschop Adelbold II verwerft als 1ste bisschop grafelijke rechten over het Sticht Utrecht.

voorgeschiedenis

1500 ca. Bouw kappelhuisje voor de broederschap van O.L. Vrouw.

1493-1495

1467-1474

1455-1459

1450 3000 inwoners, 550 huizen

1438-1439

1397-1402

1375 1800 inwoners, 300 huizen

1375 1800 inwoners, 300 huizen

1300 840 inwoners, 140 huizen

1283 Bezetting door Jan v. Nassau.
1280 Aanval v. Holland en Utrecht.
1275 Geldersen branden Afrt.
1274 Otto II v. Gelre bedreigt Afrt.

1265 Gelderse overmeestering.
1259 Amersfoort stadsrechten.

1250 Ontwatering en ophoging ter verbetering woonbaarheid.

1230 Zwolle
1236 Kampen

1220-30 Deventer naar Zwolle.
1228-1259 aanleg van aarden verdedigingswerken.

1200 Kort na 1200 worden Korte- en Langegracht gegraven en ophoging ter hoogte van de Krommestraat. Ook een wed wordt aangelegd.

Na 1150 krachtige groei handel Brugge ↔ Hamburg en Lübeck.
(Breda) 1144-1148 Commanderie Ter Brake

1132 1ste bewoning (Havik)

Handel Utrecht - Deventer
1122 Utrecht stadsrechten (keizer Hendrik V)

1119 Handel tussen Brugge en Hamburg komt op.
1118 Oprichting van de orde der Tempeliers door Hugo de Payens en Godfried van Bouillon de Kruisvaarders-commanderie Brugge wordt Commanderie van de Tempeliers in Brugge.

1096-1099
1ste kruistocht over land naar het Heilige Land i.o.v. paus Urbanus II. Kruisvaarders uit het Sticht vechten onder aanvoering van Robert van Vlaanderen.

1028 Vroegste vermelding van de naam Amersfoort volgens een kopie uit 1530

1027 Bisschop Bernold (1027-1054) sticht een kerspelkerk „De Heilige Geest“ om met gevolg de nacht door te kunnen brengen voor de reis naar het Oversticht.

1010-1026
Bisschop Adelbold II verwerft als 1ste bisschop grafelijke rechten over het Sticht Utrecht.

voorgeschiedenis

Handelswaar van oost naar west:
graan, hout, steen en andere bouwmaterialen

Handelswaar van zuid naar noord:
zijde, brokaat, gouddraad, kostbare verfstoffen en bont. Maar ook edelstenen o.a. safieren en smaragden. Vreemdsoortige schelpen, specerijen, peper, thee, oliën, opium, ongekende parfums en Chinese porselein. Uit Livorno, de latere vrijhaven, kwamen ongekende curiosa, lakense stof, zilveren en gouden sieraden en veel Italiaanse wijnen en papien.

Handelsroute van Brugge naar Hamburg:
Brugge - Eeklo (6 uren gaans)
Eeklo - Gent (5 uren gaans)
Gent - Sint-Niklaas (8½ uren gaans)
Antwerpen - Zundert (8 uren gaans = ca.48 km)
Zundert - Breda (4 uren gaans)
Breda - Gorinchem (8 uren gaans)
Gorinchem - Utrecht (8 uren gaans)
Utrecht - Amersfoort (4½ uren gaans)
Amersfoort - Deventer (14½ uren gaans !!)
Deventer - met de kogge (60 ton) via de IJssel en de zee naar de havens van Hamburg en Lübeck.

Na 1220
Amersfoort - Leuvenum (8 uren gaans)
Leuvenum - Zwolle (8 uren gaans)
Zwolle - Kampen (4 uren gaans)

Bron: Handelkaart 1836

De Ecco (kogge of Kasteel), een vergrote, 200 ton metende replica van de kogge maakte het mogelijk om zonder ernstige averij de straat van Gibraltar te passeren, waardoor voor het eerst een veilige handelsroute ontstond tussen de Middellandsezeelanden en de hanzestad Brugge in Vlaanderen en van daar via Amersfoort naar Hamburg en Utrecht in N-Duitsland.

Het Sticht Utrecht was van 1024 tot 1528 een vorstendom binnen het Heilige Roomse Rijk. De bisschop was rijksvorst en graaf en had wereldlijke rechten en macht. Hij regeerde over: het Nedersticht, de provincie Utrecht en het Oversticht, de huidige provincies Overijssel en Drenthe en de stad Groningen.

Gedurende zijn episcopaat sterft Keizer Koenraad II tijdens zijn verblijf in Utrecht in 1039, waarop diens ingewanden in de Domkerk worden bijgezet onder de steentjes die er nog steeds te zien zijn. Onder Bernold kent het wereldlijk gezag van de Utrechtse bisschop zijn grootste omvang.